

Krajobraz dźwiękowy i znaczenie miejsca w kontekście planistycznym

Żaden krajobraz nie jest niemy. Drzewa szeleszczą, wody pluskają, wiatr szumi, ptaki śpiewają. W krajobrazie miejskim słyszymy hałas ruchu ulicznego, rozmowy ludzi, grającą muzykę, trąbienie klaksonów. Niektóre dźwięki są przyjemne, inne irytujące i niepokojące. Istnieją dźwięki, które relaksują i dźwięki, które przyjemnie stymulują. Dźwięk jest integralną częścią każdego krajobrazu, zarówno naturalnego, jak i stworzonego przez człowieka. Większość badań dotyczących percepcji krajobrazu koncentruje się na percepcji poprzez wzrok. Wzrok jest najważniejszym kanałem docierających informacji, a obrazy łatwiej można zastosować w badaniach niż dźwięki. Niemniej jednak, dźwięk jest integralną częścią każdego krajobrazu, zarówno naturalnego jak i stworzonego przez człowieka, który dodaje nową jakość do bodźców wizualnych. Badania pokazują, że efekty interakcji pomiędzy wzrokiem i słuchem zależą od dodatkowych czynników. Nie ma jednak systematycznych ram teoretycznych, które uwzględniałyby potencjalne efekty interakcji wizji i dźwięku na znaczenie miejsca.

W tym projekcie patrzymy na krajobraz poprzez teorię znaczenia miejsca (miejsce jako znacząca lokalizacja) i przyjmujemy perspektywę teoretyczną, że istnieją dwa różne rodzaje znaczeń, które mogą przekształcić fizyczną lokalizację w znaczące miejsce: konserwatywne i progresywne. Konserwatywne miejsca sprzyjają poczuciu „bycia w miejscu” i zakorzenieniu w nim oraz mają rozpoznawalny *genius loci*. W przeciwieństwie do nich, znaczenie miejsc zgodnych z koncepcją progresywną jest produktem konstrukcji społecznej – są to miejsca, które są otwarte i zróżnicowane, zarówno społecznie, jak i fizycznie, raczej dynamiczne niż stabilne, a ich tożsamość jest tworzona poprzez wielokrotne spotkania ich użytkowników, a nie czerpana z ich historycznego dziedzictwa.

Celem tego projektu jest pokazanie, w jaki sposób dźwięk w krajobrazie miejskim wpływa na znaczenie miejsca, czyli sposób, w jaki miejsce jest doświadczane i oceniane. Dwa pozostałe cele dotyczą zależności pomiędzy cechami miejskiego krajobrazu dźwiękowego a potencjałem regeneracyjnym obszarów zieleni oraz chęcią mieszkańców do angażowania się w działania na rzecz środowiska (ang. *environmental stewardship*), jako zapośredniczone przez sposób doświadczania miejsca. Planujemy trzy etapy badań, obejmujące różne aspekty badanych zjawisk i wykorzystujące miasta Wrocław i Toruń jako studia przypadków.

W pierwszym etapie sprawdzamy jak różne dźwięki (relaksujące vs. ekscytujące) prezentowane w kontekście miejsc progresywnych (np. tętniące życiem place miejskie lub ruchliwe ulice) vs. konserwatywnych (np. ciche osiedla mieszkaniowe lub parki miejskie) wpływają na percepcję i ocenę otoczenia. Ponadto będziemy badać interaktywne efekty obraz-dźwięk w czterech eksperymentalnych kontekstach: od pasywnej obserwacji statycznych zdjęć sferycznych do dynamicznej immersji z wykorzystaniem wirtualnej rzeczywistości w filmowanej scenerii sferycznej, przy użyciu metod eksperymentalnych i sondaży on-line. W drugim etapie opracowujemy strategię planowania i projektowania miejskich terenów zielonych w celu poprawy środowiska akustycznego, wsparcia ich funkcji regeneracyjnej i wzmocnienia przywiązania do miejsca, wykorzystując dane lokalizacyjne z telefonów komórkowych i dane GPS. Stwierdzono, że zdolność do odpoczynku jest wyższa w środowiskach spójnych audiowizualnie. W związku z tym, zapewnienie spójnych pod względem audiowizualnym miejskich terenów zieleni powinno wspierać ich funkcję wypoczynkową i tym samym przyciągać użytkowników. Może to być szczególnie ważne w miastach, gdzie środowisko dźwiękowe charakteryzuje się wysokim poziomem zanieczyszczenia hałasem. W trzecim etapie będziemy oceniać związek pomiędzy krajobrazem dźwiękowym miasta, przywiązaniem do miejsca i zarządzaniem środowiskiem za pomocą ankiety PPGIS i analizy budżetu obywatelskiego. Badania pokazują, że istnieje wzajemna zależność pomiędzy sposobem doświadczania miejsca, a chęcią zaangażowania się w działania na rzecz tego miejsca. Istniejące badania wykazują związek pomiędzy doświadczaniem miejsca a zarządzaniem środowiskiem, jednak to jaka jest dokładna natura tego związku, na przykład, czy ludzie będą bardziej skłonni do działania na rzecz miejsc konserwatywnych czy progresywnych i jak dźwięk może wpływać na oddolne działania prośrodowiskowe, pozostaje niewyjaśnione.

Projekt przekracza granice między różnymi dziedzinami nauki i łączy co najmniej trzy różne dyscypliny: architekturę krajobrazu i urbanistykę (badania percepcji krajobrazu), geografii społeczną (badania relacji człowieka z otoczeniem, uczestnictwo mieszkańców w społecznościach lokalnych) oraz psychologię społeczną i środowiskową (przywiązanie do miejsca i doświadczanie miejsca badane w sposób eksperymentalny i partycypacyjny).